

NASZA PRZESZŁOŚĆ

REDAKTOR KS. ALFONS SCHLETZ

XXXI KRAKÓW 1969

Okladkę projektowała
CZESŁAWA LEWANDOWSKA-GORGON

NASZA PRZESZŁOŚĆ

XXXI

Czerwiec 1969

NOTRE PASSÉ

Etudes sur l'Histoire de l'Eglise
et de la Culture Catholique
en Pologne

Directeur: Alphonse Schletz

XXXI

Cracovie 1969

NASZA PRZESZŁOŚĆ

Studia z dziejów Kościoła
i kultury katolickiej w Polsce

Redaktor: Ks. Alfons Schletz C. M.

XXXI

Kraków 1969

NASZA PRZESZŁOŚĆ

Studia z dziejów Kościoła
i kultury katolickiej w Polsce

Wydawnictwo
NASZA PRZESZŁOŚĆ
Kraków, ul. Stradom 4

XXXX

1. Ks. A. Schletz, Redaktor „Naszej Przyszłości” na audyencji u Papieża Pawła VI

**PISMO SEKRETARIATU STANU OJCA ŚW.
DO REDAKTORA „NASZEJ PRZESZŁOŚCI”**

SEGRETERIA DI STATO   **Dal Vaticano, 7 Iunii 1969**
N. 139785

Rev.de Pater,

quod munus, editos scilicet libellos nn. XXI-XXIX commentariorum „Nasza Przyszłość”, inter recentiorum Audientiam Summo Pontifici ipse obtulisti, benevolo id animo acceptum esse scias.

Inde enim Beatissimus Pater, ut germanos sane venerationis Tuae sensus agnovit, ita et sedulam expendere potuit operam, qua memoriam hominum et eventuum ad religiosam Polonicae Ecclesiae vitam attinentium, illustrandam atque evulgandam curas. Dum igitur plurimas de allato dono gratias persolvit, Sanctitas Sua hisce tam bene coeptis fausta quaeque ominatur, Tibique denuo amanterque Apostolicam largitur Benedictionem, cum omnibus operis adiutoribus communicandam.

Quibus nuntiatis, iuvat me observanter profiteri

Tibi in Domino addictum

† I. Benelli, Subst.

Na audyencji w dniu 14 maja 1969 r. redaktor „Naszej Przyszłości” ks. Alfons Schletz wręczył Ojcu św. Pawłowi VI dziewięć ostatnich tomów studiów. Przed kilku laty (w grudniu 1964 r.) Prymas Polski Ks. Kard. Stefan Wyszyński ofiarował temuż Papieżowi dwadzieścia tomów (zob. NP T. 21: 1965 s. 5—6). W czasie

wspomnianej audiencji Ojciec św. nazwał „Naszą Przeszość” *documentum fidei* i w serdecznych słowach życzył pismu dalszego wspólnego rozwoju i udzielił redaktorowi, współpracownikom, pisarzom, drukarzom i przyjaciółom Ojcowskiego błogosławieństwa. Ks. Redaktor otrzymał w darze od Ojca św. ozdobnie wydany album ostatniego Soboru: *Imagini del Concilio* (Città del Vaticano 1966). Niezależnie od audiencji Sekretariat Stanu przesłał na ręce Ks. Redaktora pismo, które tu w oryginale podajemy.

Fotografia przedstawia moment wręczenia Papieżowi Pawłowi VI ostatnich tomów „Naszej Przeszłości”.

SŁOWO WSTĘPNE

Na przestrzeni dwudziestu lat, 1963—1984, przypada szereg ważnych rocznic historycznych w dziejach zakonu paulińskiego, inaczej św. Pawła I Pustelnika, *Ordo S. Pauli I Eremitae*.

Pierwsza rocznica wypadła przed pięcioma laty z okazji jubileuszu 700-lecia zatwierdzenia zakonu przez Stolicę Apostolską. Fakt ten otworzył kiedyś prawa istnienia zakonu eremickiego, a równe 660 lat temu włączył go poprzez uzyskanie własnych konstytucji i zdolność do organicznego rozwoju w duchu surowej ascezy do licznych rodzin zakonnych w Kościele.

Za niespełna 13 lat obchodzić będziemy inny ważny i bardziej już narodowy jubileusz, nawiązujący do faktu, kiedy to Ludwik Węgierski przy współpracy Władysława Opolczyka osiedlił w Częstochowie węgierskich paulinów. Tuż po założeniu klasztoru oddano im Cudowny Obraz Matki Najświętszej, który dał początek maryjnemu sanktuarium naszego narodu.

Trzeci najbliższy już jubileusz w dziejach zakonu paulińskiego w Polsce to sprowadzenie przez ks. Jana Długosza jasnogórskich paulinów do Krakowa i powierzenie im opieki duszpasterskiej nad skałecznym sanktuarium św. Stanisława bpa i męczennika. Fundacja Długosza miała miejsce w r. 1472, a zatem trzy lata zaledwie dzieli nas od 500-letniej rocznicy tego faktu.

Nie tylko jednak wspomniane wyżej rocznice, lecz również postulaty historyków Kościoła w Polsce domagają się naukowego opracowania 700-letnich dziejów zakonu paulinów. Są to dzieje dość niezwykle, przede wszystkim dla historyka kultury. Zakon bowiem, który rozprzestrzenił się ongiś nie tylko na Węgrzech i półwyspie Bałkańskim, nie tylko w Polsce, Austrii i Niemczech, ale znany był w Italii, Francji i Portugalii, skąd dotarł do Ameryki Płd. wraz z pierwszymi pionierami chrześci-

jaństwa i cywilizacji zachodniej, oddziaływał skutecznie na życie kulturalne społeczeństw, na rozwój szkolnictwa, sztuki i wychowania. Wskazują na to zabytki sztuki, pomniki literatury i architektury oraz dzieje nauczania, zwłaszcza na Węgrzech, w Chorwacji i Portugalii.

Badacza znów życia zakonnego, szczególnie w aspekcie różnych kierunków duchowości, zainteresuje dość niezwykła linia ewolucyjna zakonu paulińskiego. Wystarczy wskazać fakt, iż zakon, który wziął początek z życia pustelniczego i przez wiele lat nie angażował się w duszpasterską działalność, stał się z czasem zakonem bardzo aktywnym, ruchliwym i nie wzbraniającym się nawet przed zadaniami misyjnymi. A przy tym, rzecz znamienita, usiłował on zawsze podtrzymywać pierwotne założenia ideologiczne w myśl zasady: *solus cum Deo solo*. Z biegiem lat do prac paulinów doszło jeszcze apostołstwo maryjne i sanktuaryjne we wszystkich krajach, gdzie wypadło im pracować.

Niestety, jak dotychczas brak nam w języku polskim całościowo ujętej historii zakonu, nawet w takim choćby kształcie, jak praca węgierskiego historyka zakonu paulinów dra Emila Kisbána. Pełna synteza będzie możliwa dopiero w wyniku długiego szeregu prac szczegółowych, monograficznych. Prace tego typu zostały już zapoczątkowane i są kontynuowane.

Artykuły, które prezentujemy Czytelnikom w obecnym numerze „Naszej Przyszłości”, mają właśnie charakter fragmentarycznych i przyczynkarskich, nie związanych co prawda ze sobą tematycznie, jednak podejmowanych z myślą o przyszłej syntetycznej historii zakonu. I tak praca o. Ferdynanda Pasternaka koncentruje się wokół kodyfikacji prawa zakonnego. Jest to temat szczególnie ważny dla zrozumienia celu i ducha zakonu oraz jego miejsca w Kościele powszechnym. Artykuł dra Eugeniusza Jelonka rzuca nowe spojrzenie na autorstwo „Nowej Gigantomachii”, dotychczas w całości przypisywanej o. Augustynowi Kordeckiemu. Jest pracą niewątpliwie odkrywczą i przynoszącą ciekawe spostrzeżenia na udział paulinów w obrocie twierdzy jasnogórskiej przed Szwedami. Zebrana przez o. Henryka Czerwienia dokumentacja, dotycząca sprawy Cudownego Obrazu Jasnogórskiego na Sejmie grodzieńskim, jest

prawie nieznana naszemu społeczeństwu. Artykuł o. Janusza Zbudniewka ustala historyczne dane poszczególnych fundacji paulińskich w Polsce i stanowi dobrą podstawę do dalszych prac historycznych, dotyczących licznych ongiś placówek na ziemiach ojczystych. Praca mgr mgr Zofii Rozanow i Ewy Rowińskiej zajmuje się historią przenosin relikwii św. Pawła Pustelnika w XIV w. i treścią ideologiczną zawartą w cennym malowidle Tomasza Dołabelli z klasztoru jasnogórskiego. Ostatnia praca s. Małgorzaty Szmidt podjęła omówienie wartości literackich i duchowych w głośnym dziele o. Mikołaja z Wilkowiecka „Historia o chwalebny Zmartwychwstaniu”.

Fachową ocenę zamieszczonych prac pozostawiamy historykom. Będziemy szczerze wdzięczni za krytyczne uwagi. Żywimy wreszcie nadzieję, że ukazanie się niniejszego tomu „Naszej Przyszłości” wypełni w pewnym stopniu lukę, jaka istnieje w piśmiennictwie historycznym odnośnie polskiej prowincji zakonu paulińskiego.

O. Jerzy Tomziński
General Zakonu

Częstochowa, Jasna Góra, 3 maja 1969 r.